

Поліщук Л. О.,
кандидат культурології, доцент
Київського національного університету культури і мистецтв

АНІМАЦІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

У статті розкриваються головні напрями анімації в закладах культури України. Аналізується її специфіка та особливості застосування.

Ключові слова: анімація, заклади культури, театр, парк, музей та ін.

В статье раскрываются основные направления анимации в учреждениях культуры Украины. Анализируется ее специфика и особенности применения.

Ключевые слова: анимация, учреждения культуры, театр, парк, музей и др.

The article describes the main directions of the animation in the cultural institutions of Ukraine. Analyzed its characteristics and features of the application.

Key words: animation, establishments of culture, theatre, park, museum and others.

Анімація як дозвіллева практика активно використовується в різних напрямках та формах сучасної соціально-культурної діяльності. Аналіз наукових праць з теми дослідження дає підстави стверджувати, що найдослідженішою як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій практиці є анімація в туристичній галузі, зокрема, їй присвячено наукові праці С.І. Байлика, Т.І. Гальперіної, Л.І. Горбенко, С.М. Килимистого, О.М. Кравця, Л.В. Курило та багатьох інших. Вивчається анімація і як особлива складова культурно-дозвіллевої та соціально-культурної діяльності (Г.А. Аванесова, Т.І. Гальперіна, І.В. Петрова, М.М. Ярошенко та ін.). Сучасними авторами анімація визначається як особливий вид соціально-культурної діяльності громадських груп та окремих індивідів, заснований на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних, психологічних, культуротворчих та ін.), котрі забезпечують подолання соціального і культурного відчуження, надають творчу реабілітацію, інтенсивний відпочинок на основі цінностей культури [11]; як складова культурно-дозвіллевої діяльності, сутність якої полягає у заохоченні до активних форм культурного дозвілля [1; 17]; як діяльність, спрямована на провокування інтересу до культури та художньої творчості [5, 17]; як засіб стимулювання повноцінної рекреаційної, соціально-культурної, дозвіллевої діяльності, шляхом впливу на життєві сили людини [5; 25]. На сучасному етапі детально досліджені зміст та сутність анімації, її типологія, характерні ознаки та функції, специфіка драматургії та режисури анімаційних програм, тощо. Проте поза увагою українських науковців залишається такий напрям анімації як анімація в діяльності закладів культури, що й зумовлює актуальність даної статті. Метою даного дослідження є розкриття специфіки та можливостей застосування анімації в діяльності закладів культури (театрів, музеїв, клубів, парків, бібліотек тощо).

У сучасній Україні анімація в діяльності закладів культури вважається інноваційною технологією. Серед головних її завдань варто виокремити такі: позиціонування закладу культури як сучасного, творчого, атрактивного, мобільного

центру, здатного задовольнити найвибагливіші потреби відвідувачів у відпочинку та розвагах; за допомогою розважальних анімаційних технологій зробити складну для сприйняття інформацію простою і доступною; залучити молодь до «непопулярних» серед цієї категорії закладів культури.

Заклади культури, такі як театри, кінотеатри, музеї, бібліотеки в Україні поступово перетворюються на багатофункціональні комплекси, що виконують не лише традиційно властиві їм функції, але й використовують активні форми анімації. Такі нетрадиційні поки що форми допомагають налагодити тісний, постійний зв'язок між закладами та їхніми відвідувачами. Серед різноманітності видів та форм сучасної анімації заклади культури обирають ті, які найефективніше можна застосувати у діяльності конкретного закладу. Вчені виокремлюють види анімації, здатні задовольнити фізичні та духовні потреби людини. Зокрема, це – анімація в русі (задовольняє потребу людини рухатися, займатися фізичними вправами); анімація через переживання (задовольняє потребу у відчутті нового, невідомого, неочікуваного); культурна анімація (задовольняє потребу у духовному розвитку через залучення до культурно-історичних пам'яток, сучасних проявів культури регіону, народу, цивілізації); творча анімація (задовольняє потребу в творчості, демонстрації своїх творчих здібностей та встановленні контактів з близькими по духу людьми через спільну творчість); анімація через спілкування (задовольняє потребу в спілкуванні з новими, цікавими людьми, у відкритті внутрішнього світу людини і пізнанні себе через спілкування). Всі перелічені види анімації реалізуються через ті чи інші форми анімаційної діяльності. Так, анімація в русі застосовується у ігрових, танцювальних, спортивно-оздоровчих програмах, анімація через переживання – у музичних програмах, сценічних та технічних шоу; культурна та анімація через спілкування – у інформаційних та комплексних заходах, творча – у театралізованих програмах тощо.

Сутність анімації в закладах культури полягає у залученні населення до активних форм розважальної діяльності, зокрема театралізованих постановок, розважально-ігрових програм, літературно-музичних композицій, театралізованих концертів тощо.

Зокрема, потужний анімаційний потенціал має театр як синтетичний вид мистецтва. Анімаційний характер театральної дії полягає в образності, художності, «оживленні» тексту в сценічному просторі, а також у застосуванні в процесі театральної дії інтерактивних прийомів роботи з глядацькою аудиторією. Театральна анімація орієнтована, передусім, на налагодження ефективного діалогу між театральними працівниками та глядацькою аудиторією. В театральній анімації виокремлюють чотири основних завдання: «працювати для» конкретної аудиторії – молоді, дітей, робітників, жінок, мігрантів та ін.; «працювати за участю» акторів-аматорів; «працювати над» подоланням труднощів соціалізації; «працювати з допомогою» глядачів, які повинні стати повноправними авторами вистав [11; 84]. Для виконання окреслених завдань сучасні театри використовують різноманітні форми та методи. Зокрема, французький «Театр сонця» використовує принцип заохочення глядачів у процес підготовки до вистави. Глядачі приходять до театру задовго до початку вистави і беруть активну або пасивну (споглядальну) участь у її підготовці – спілкуються з акторами, спостерігають за підготовкою декорації, перевтіленням акторів, разом їдять [11]. Така форма театральної

анімації допомагає глядачам краще сприймати виставу, а акторам зрозуміти, для якої публіки вони працюють. Проте найяскравіше анімація реалізовується в діяльності вуличних театрів, які мають можливість використовувати такі популярні серед сучасної молоді форми, як перформенси, флешмоби, хеппенінг й залучати до участі в них велику кількість глядачів.

Частково анімація використовується і у діяльності сучасних кінотеатрів. Аналіз дозвіллевих переваг сучасних кіноглядачів дає підстави стверджувати, що сучасні відвідувачі кінотеатрів бажають урізноманітнити свої відчуття під час перегляду художніх фільмів, одержати незабутні враження, пережити нові емоції. Альтернативою традиційним стаціонарним кінотеатрам, наприклад, стало «таємне кіно», суть якого полягає в тому, що глядач до початку сеансу не знає ні назви картини, ні її сюжету, ні місця перегляду. Глядацькою залогою організатори обирають оригінальні, нестандартні місця (дах багатоповерхівки, старий замок, фортеця, літак, списаний вагон потяга тощо). В квитку вказується лише обов'язковий елемент дрес-коду (наприклад, капелюх), який повинен бути на глядачеві під час перегляду фільму та місце і час зустрічі. В обумовленому місці (пов'язаному із сюжетом) глядачів зустрічають актори, перевдягнуті у костюми головних героїв фільму, дорогою до імпровізованого кінозалу розігруються невеличкі сценки, пов'язані із сюжетом фільму, під час перегляду якого глядачі можуть відчувати себе героями фільму [7]. Таким чином, анімаційні технології виступають атрактивним засобом заохочення глядачів до відвідування кінотеатру, слугують рекламним та ПР-засобом.

Анімація починає активно використовуватися й сучасними музеями та музейними комплексами. Головне завдання музейної анімації – зацікавити відвідувачів предметом розповіді, викликати позитивні емоції, створити асоціативний місток між екскурсійними об'єктами і атмосферою епохи, дати можливість екскурсантам реалізувати творчі можливості, підняти емоційний тонус. Застосування анімації в музеях обумовлено тим, що історичні експозиції можна не лише розглядати, але й брати в руки, дивитися, як відбувається реставрація чи робляться копії і навіть брати участь в цьому процесі [3; 100]. Адже сучасний музей повинен не лише знайомити з експозицією, але викликати у відвідувача емоції та переживання. Анімація дає можливість наочно відчувати представлену в музеї епоху, пережити події, що відбуваються або відбувалися в далекому минулому, очистити емоційну сферу від повсякденних переживань та наситити її новими незабутніми враженнями, відновити фізичні та духовні сили. Серед найпопулярніших форм музейної анімації: історичні реконструкції, музейні квести, фестивалі, етношоу, театралізації, пізнавально-розважальні ігри, нові види екскурсій (наприклад, екскурсії для молодят у день весілля); арт-клуби; ярмарки культурних ініціатив, інтерактивні соціальні заходи, творчі майстерні тощо. Найпопулярнішими серед населення, особливо молоді, є історичні реконструкції, котрі надають можливість за допомогою музейних експонатів відновити побут, культуру, події історичного минулого, тобто зануритись в інший світ, відчувати емоційні переживання минулого. Історичні реконструкції ефективно використовуються музеями-замками, предметне середовище яких допомагає відновити події різних епох від середньовічних лицарських поєдинків до військових баталій Другої світової війни.

Прикладом інноваційного підходу до діяльності музею є «Музей на роliках», проект музейно-виставкового центру, який став переможцем конкурсу музейних проєктів «Меняючийся музей в меняющемся мире» («Музей, що змінюється у світі, що змінюється» – Л.П.). Необхідність у музеї такого формату була зумовлена недостатньою кількістю у місті мобільних, інтерактивних і багатофункціональних майданчиків для дітей та молоді. Головні завдання музею: змінити ставлення підлітків до музеїв у цілому, сприяти розвитку у дітей пізнавальних навичок, креативного мислення, інтересу до творчості; створити імідж музею як сучасного, творчого, мобільного майданчика – території розваг та пізнання. Одночасно створювався молодіжний музейний клуб. Ідея «Музею на роliках» стала експозиційним прийомом, що дозволив спроектувати мобільне, рухоме обладнання, поставити експонати на колеса. Структура проєкту включає такі напрями: статична і нерухома експозиція «Музей на роliках»; освітня музейна програма; молодіжний музейний клуб, котрий охоплює декілька напрямів, зокрема: скейт-клуб і музейне подвір'я для скейтерів; молодіжна відео-студія; майстерня арт-графіті; група трейсерів (паркур); прес-клуб [6; 34–35]. Така нестандартна форма музею цікава для різних категорій відвідувачів, особливо для підлітків та молоді. Завдяки незвичайній організації вони починають сприймати музей не лише як «нудний» пізнавальний заклад, але й як місце проведення змістовного та корисного дозвілля.

У багатьох країнах світу користується популярністю міжнародна акція «Ніч у музеї», яка дозволяє оглянути музейні колекції вночі. Таким чином музеї намагаються привабити молодих людей, котрі більше схильні до нічного, аніж до денного дозвілля, заявити про себе як про заклад із інноваційними нестандартними формами роботи, що крокує в ногу з часом. До програми заходів, крім традиційних екскурсій в нічному освітленні, під час проведення ночі музеїв включають такі анімаційні форми: театралізовані екскурсії, майстер-класи, живі картини, арт-квести, перегляди фільмів, тематичні концерти, інтерактивні ігри, перформанси, вистави театру світла і тіні, тихі дискотеки тощо [8; 9].

Прикладом організації та проведення акції «Ніч в музеї» в Україні є Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д.І. Яворницького. Одна з останніх акцій «Ніч у музеї», пройшла під назвою «Музей: Перезавантаження». У програмі заходу: майстер-класи, виступи творчих колективів, незвичайні розповіді співробітників, інсталяції, історичні реконструкції, квести, міні-вистави, показ хроніки, імпровізована кав'ярня. Серед учасників заходу: рух «Етнодрайв», федерація «Бойовий гопак», школа історичного танцю «Відлуння», кіноклуб ім. Д. Сахненка, реконструктори західноєвропейського лицарського мистецтва «ТОР», клуб реконструкції «Східний вал», бійцівський клуб «Сапсан», музичний колектив «ТеЯРеМ» [9]. Тобто більшість заходів орієнтовані на молодіжну аудиторію, котра є досить мобільною, готовою провести всю ніч у музеї, беручи активну участь у запропонованих акціях та заходах.

Зважаючи на ефективність та результативність, проведення «нічних» заходів у музеях, таку форму роботи почали використовувати й бібліотеки. В багатьох бібліотеках України стартувала акція «Бібліоніч». До програми заходів бібліотеки включили, окрім традиційних творчих зустрічей, літературних читань, бібліографічних оглядів та виставок

ще й такі незвичні та нові форми, як літературні та бібліоквести, благодійні аукціони, буккроссинг, майстер-класи з прикладного мистецтва, паради книг, бібліотечні ворожіння тощо. Це дало можливість молодим користувачам поглянути на бібліотеки з іншого боку, зрозуміти що бібліотека може бути сучасною, модною, цікавою.

У межах даного дослідження варто згадати й санаторно-курортну анімацію, котра виступає засобом залучення нових клієнтів, а також засобом підтримки іміджу закладу за рахунок розроблення і здійснення спеціальних програм проведення вільного часу, «оживлення» програм обслуговування, лікування та відпочинку. Анімаційні програми, враховуючи курортну специфіку, дозволяють не лише підняти настрій і тонус відпочивальників, створити оптимістичне налаштування на позитивний результат лікування, на боротьбу з хворобами і віру у власні сили, але й у комфортних умовах відпочинку залучити людину до здорового способу життя. Анімаційні програми є додатковим засобом в процесі одужання згідно з медичними показниками. В даному випадку анімація набуває особливих терапевтичних якостей, які формують новий погляд на процес одужання, позбавляють від роздратованості та втоми. Аніматори працюють з гостями курортних закладів протягом всього дня: вранці запрошують на ігрові і спортивно-оздоровчі програми; вдень – конкурсні і розважальні програми; ввечері організовують святкування днів народження, вечори знайомств, танцювальні вечори та інші заходи. Санаторно-курортна анімація є джерелом додаткового прибутку і привабливості, тому зростає зацікавленість у професійних аніматорах як в курортних закладах, так і в готелях ділового призначення.

Великою популярністю у відвідувачів у різних країнах світу, у тому числі й Україні, користується паркова анімація. Для того, щоб привабити населення та підвищити атрактивність сучасних парків, їхні співробітники роблять ставку на новітні технології та розваги. Особливою популярністю серед відвідувачів користуються тематичні парки («Діснейленд», «Леголенд», «Астерікс», «Світ Чарльза Дікенса», «Парк Гаррі Потера» та ін.), що надають широкі можливості для колективного, сімейного та індивідуального відпочинку. У тематичних парках систематично організовуються та проводяться оригінальні анімаційно-ігрові розважальні заходи.

Яскравим прикладом анімаційної діяльності в парках України є традиційний загальноміський соціокультурний захід «Юнь Києва запрошує». Мета свята надзвичайно серйозна та потрібна: формування активної громадської позиції, залучення дітей та молоді до соціально-корисної діяльності, а також формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки в дитячому та молодіжному середовищі, популяризація скаутського та волонтерського руху. А досягається вона за допомогою таких заходів, як ігри та змагання, квести та майстер-класи, концерт дитячої творчості, майданчик сучасного мистецтва, спортивно-екстремальні розваги тощо [10].

Сучасні клубні заклади як потужні соціально-культурні центри також використовують глобалізаційну тенденцію розважальності та атрактивності, спрямовуючи її не лише на відпочинок та розваги, але й для культурно-просвітнього розвитку особистості. Анімаційні програми творчої реабілітації, активного відпочинку, соціально-психологічної консолідації громадських об'єднань на основі цінностей культури можуть залучати населення до участі у клубній діяльності. Основна функція клубної анімації полягає в тому, щоб надати дозвілля в клубах яскравості та

емоційності. У процесі анімаційної діяльності задовольняються рекреаційно-оздоровчі, культурно-освітні, творчі потреби та інтереси, створюються умови для формування соціально активної особистості, яка здатна впливати на оточуючий світ. Анімаційні програми мають комплексний характер, вони охоплюють одночасно розважальні, оздоровчі, просвітницькі, розвиваючі заходи, використовуються в діяльності хореографічних, вокальних, музичних, театральних, ігрових об'єднань. В анімаційній діяльності, як і в інших видах діяльності клубів, обов'язково мають враховуватися вікові особливості учасників заходів. Адже для популярності соціально-культурних заходів у сучасному клубі необхідно, щоб вони відповідали вимогам сучасності: вчасно і якісно задовольняти запити населення; бути соціально значимими, актуальними, інформативними та змістовними; передбачати використання сучасних методів і форм; мати високий художній рівень; впливати на формування культурного середовища в населеному пункті.

Таким чином, можемо зробити висновок, що діяльність сучасних закладів культури пронизана анімаційною діяльністю, її привабливість визначається інноваційним характером, здатним нести нові ідеї та форми спілкування. Анімація надає можливість закладам культури зробити свою діяльність яскравішою, веселішою, емоційно насиченішою, допомогти відвідувачам зняти стрес, емоційну напругу, відновити фізичні та душевні сили. Анімація у кожному із закладів культури має потенційні можливості для реалізації їх основних функцій. Однак такі можливості використовуються поки що недостатньо, а здійснене дослідження повністю не вичерпує питання, тому тема використання анімації в діяльності закладів культури потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Література:

1. Гальперина Т.И. Режиссура культурно-досуговых программ в работе менеджера туристской анимации / Т.И. Гальперина. – М. : Советский спорт, 2006. – 165 с.
2. Дніпропетровський національний Історичний музей ім. Д. І. Яворницького : сайт музею [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://museum.dp.ua/museumreload.html> (02.04.2013)
3. Дуликов В. З. Социальные аспекты культурно-досуговой деятельности за рубежом / В. З. Дуликов. – М. : МГУК, 1999. – 109 с.
4. Килимистий С. М. Анімація в туризмі / С. М. Килимистий. – К., 2007. – 188 с.
5. Курило Л. В. Теория и практика анимации / Л. В. Курило. – М. : Советский спорт, 2006. – 194 с.
6. Тюкавина О. В. Зачем музею ролики, или Путь к сердцу подростка / О. В. Тюкавина // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2012. – №7. – С. 33 – 45.
7. У Києві з'явилася мода на «таємне кіно» з дрес-кодом : [електронний ресурс] // Новосвіт : об'єктивне висвітлення подій. – 2011. – квітень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novo-svit.info/и_kiyevi_z39yavilasya_moda_na_tayemne (02.03.2012)
8. У Києві сьогодні вночі пройде акція «Ніч у музеї» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/v-kieve-segodnya-nochu-proydet-aktsiya-noch-v-muzee> (19.05.2012)
9. Україна приєдналася до акції Ніч музеїв : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.bigmir.net/entertainment/278192> (02.11.2013);
10. «Юнь Києва запрошує» знов! : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/2013-03-20-10-17-34/113-l-r.html>
11. Ярошенко Н. Н. Социально-культурная анимация / Н. Н. Ярошенко. – М. : МГУКИ, 2005. – 126 с.